

Elisabeth Gjems

Trondheim, 05.06.2020

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/6722

Saksbehandler:
Kjell Vidar Seljevoll

Avslag på søknad om skadefelling av binne med unger - Åmot kommune - region 5

**Miljødirektoratet avslår søknad om skadefelling av en bjørnebinne med unger i
Åmot kommune.**

Søknaden

Ei binne med unger er blitt observer i områdene rundt Rena leir. Det søkes om felling av de tre dyrene, med henvisning til at de utgjør en risiko for storfekalver i alderen 6-18 mnd, som snart skal slippes på beite. Videre vises det til at binna har utvist en truende oppførsel mot biler og mennesker, og at den oppholder seg i et mye brukt turområde. Søker er bekymret for at de aktuelle bjørnene skal kunne skade personer som benytter områdene til tur, samt viser til at kunnskapen om atferden til denne bjørnen er skremmende, og begrenser turgleden til personer som bruker området. Det at det er paringstid, gjør at søker også er bekymret for at binna kan medføre at flere hannbjørner trekker inn i området.

Lovgrunnlaget

Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift av 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets beslutning i saken.

Formålet i naturmangfoldloven (§ 1) lyder:

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold blir ivaretatt på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal likevel avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning.

Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i region 5. Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Direktoratet legger til grunn at denne beslutningen blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav b og c og til § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, der følgende fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk
b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom,
c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, (...) Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. (...)

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. (...)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Miljødirektoratet kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt for gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. Forskriften § 1 og § 6. (...).

For vedtak etter denne paragraf kan Miljødirektoratet i særlige tilfeller bestemme at fellingsoppdrag skal gjennomføres i regi av offentlig myndighet. Tilsvarende kan direktoratet eller den direktoratet bemyndiger som alternativ til felling iverksette særskilte tiltak for å skremme eller avskrekke bestemte individer av rovvilt fra uønsket adferd.

Direktoratet eller den det bemyndiger kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn ble etter behandling i St.meld. nr. 15 (2003-2004) satt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Etter Stortingets gjennomgang av rovviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), ble det bestemt at bestandsmålet for bjørn skulle endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er fordelt på 4 av 8 forvaltningsregioner for rovvilt, jf. rovviltforskriften § 4. I rovviltregion 5 er det mål om 3 årlige yngling av bjørn.

Om bestandssituasjonen for brunbjørn

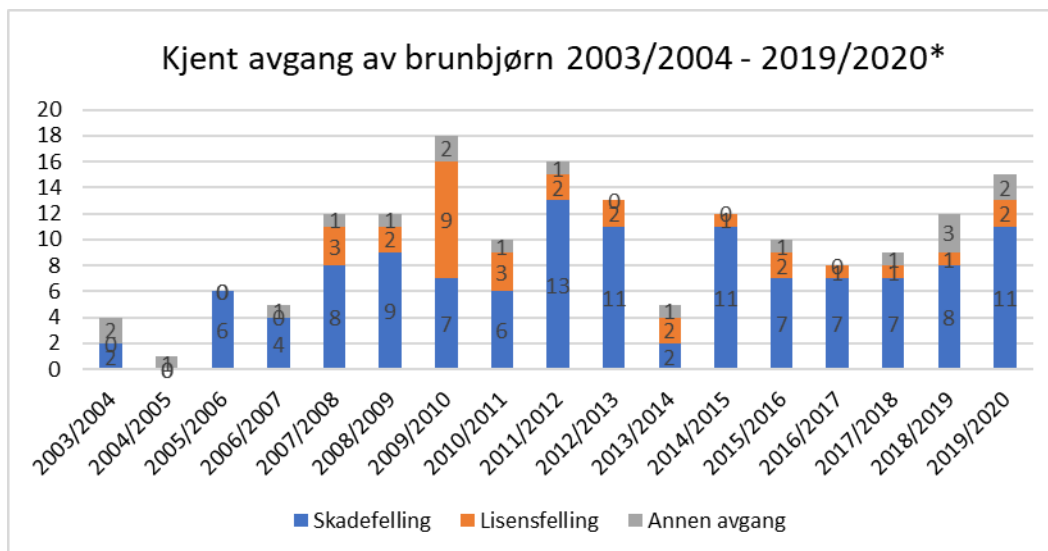
Offentlige avgjørelser som kan få følger for naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil vise til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, og Rovdata er den sentrale leverandøren av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Rapporteringsfristen for overvåking av brunbjørn er 1. april hvert år.

Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåket ved å analysere DNA fra innsamla ekskrement og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordeling mellom hanner og binner. Bestandsmålet er gitt i antall årlige ynglinger. Overvåkingen benytter en metode som er utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange ungekull av bjørn som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I 2019 ble det estimert født 7 (7,0) ungekull i Norge (NINA Rapport 1808, 2020).

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 148 ulike brunbjørner i 2019, 57 binner og 91 hanner. Tallet på 148 ulike individ er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle

materiale etter alle individ i alle områder. 42 individer ble påvist i Hedmark i 2019. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Mange ekskrement- og hårprøver i grenseområda kan derfor stamme fra brunbjørner som har hoveddelen av sitt leveområde i Sverige.

Kjent avgang av brunbjørn i Norge i 2019 var totalt 15 bjørner (fig. 1.) Innenfor region 5 var kjent avgang av bjørn 5 bjørner hvorav to binner.

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap). Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling.

Direktoratets vurdering

Brunbjørn er fredet etter lov 29. mai 1981 om jakt og fangst av vilt (viltloven) og naturmangfoldloven, men Miljødirektoratet kan likevel med grunnlag i rovviltforskriftens § 13 tillate felling av bjørn, dersom det anses påkrevet. For blant annet å hindre skade på husdyr kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b). Det er også hjemmel for å felle rovvilt for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c).

Forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark, vedtatt 10. januar 2014 legger føringer for rovviltforvaltningen i regionene. Planen deler arealet i regionen inn i to soner, der grønn sone er prioriterte beiteområder og blå sone rommer områder som er viktige for å oppnå bestandsmålene for rovvilt og viktige beiteområder. De delene av Åmot kommune som er øst for Glomma der de aktuelle bjørnene er blitt registrert befinner seg i blå sone. Området er dermed innenfor de delene av regionen der bestandsmålet for bjørn på tre årlige ynglinger, skal søkes oppnådd.

Hunndyr er den mest begrensende faktoren for bjørnebestanders tilvekstpotensiale. Dette er særlig viktig å ta hensyn til i forvaltning av brunbjørn hvor den norske bestanden er langt under fastsatt bestandsmål og hvor det er et ønske om at bestanden skal øke mot bestandsmålet. Et eventuelt uttak av binne påvirker både nåværende og fremtidig bestandstall og størst reduserende effekt kan forventes ved uttak av voksne binner i reproduktiv alder. Miljødirektoratet har som følge av dette en høy terskel for å innvilge felling av binne med unger.

Risiko for skade på storfe

Det er ikke påvist skader på husdyr forvoldt av de aktuelle bjørnene inneværende år. Det ble heller ikke påvist skader av bjørn på husdyr i Åmot kommune i 2019. I de tilfellene der bjørn forårsaker skade på bufe er det for det meste sau som blir drept, og det er ikke så ofte at storfe blir drept eller skadet av bjørn. Det er i perioden fra 1.1.2015 til d.d. påvist totalt tre skader av bjørn på storfe i Norge. Hvorav ett tilfelle var i Åmot kommune i juli 2015.

Miljødirektoratet finner ikke at det er noe grunnlag for å iverksette skadefelling av bjørn basert på at det er en risiko for at bjørn kan komme til å forårsake skade på husdyr i det aktuelle området.

Allmenne helse- og sikkerhetshensyn

Det er registrert en bjørnebinne med to unger, som har hatt tilhold i skogområdene rundt Rena leir denne våren. Og vi har fått noen rapporter fra området om hendelser der bjørnene er observert og at binna har gjort skinnangrep mot kjøretøy, samt ett tilfelle der O-løpere ble skremt. Vi har forståelse for at det kan oppleves skremmende at binner gjør skinnangrep, for å varsle om at de vil forsvare sine unger.

Det vises til et tilfelle med skinnangrep mot bil av binne med to unger den 29. mai. Denne hendelsen er tatt opp på video slik at alle kan se og vurdere den aktuelle hendelsen/situasjonen. Dette er også verdifullt når vi skal vurdere om atferden til den aktuelle bjørnebinnen er avvikende fra normal adferd hos bjørn.

Filmen ser ut til å være tatt på den tiden av døgnet som bjørn kan forventes å være aktive, som er fra seint på kvelden til tidlig morgen. I det filmen starter, løper bjørnene på en vei i retning vekk fra bilen som fotografen sitter i. Bilen er da i fart mot der bjørnene befinner seg. Vi klarer ikke å se at farten på bilen blir redusert i løpet av videoopptaket. Etter noen sekunder med filming løper bjørnene ut av veien, en av ungen løper først og denne løper rett opp i det første treet de kommer til, den andre ungen følger etter den første ungen opp i treet. Det er naturlig atferd for bjørneunger som opplever fare å klatre opp i tre. På samme måte som det er naturlig at mordyret vil forsvare de to ungene som klatrer opp mot det som jager dem opp i treet, i dette tilfellet en bil. Slik vi vurderer situasjonen kunne skinnangrepet fra binna mot bilen vært unngått, dersom bilfører hadde stoppet og latt bjørnene komme seg unna med en gang dyrene ble oppdaget. Vi vurderer ikke at binnens adferd i denne situasjonen er unormal.

All den tid personer som benytter områdene viser hensyn og har et aktivt forhold til hvordan de handler i møter med bjørn, kan vi ikke utfra foreliggende kunnskap se at det er noen grunn til å skulle avlive bjørnene. Det er kjent at det å komme uforvarende på en binne med små unger, kan være en faktor som øker risikoen for å kunne bli skadet av bjørn, selv om risikoen for at skandinaviske bjørner skal angripe mennesker generelt er meget lav. Ettersom vi nå er kjent med at

det har vært noen hendelser i området rundt Rena leir, ønsker vi å gå ut til de som bruker området med informasjon. Dette for at brukerne av området skal være kjent med at bjørnene er i området, og gjerne også at de som bruker området skal få et bevist forhold til hvordan de bør opptre i et eventuelt nærmøte med bjørn.

Vi sendte 30. mai 2020 en e-post med lenke til informasjonsfolder om bjørn <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m12/m12.pdf> til Rena Idrettspark og ba dem om å dele denne med sine medlemmer. Statens Naturoppsyn v/Lars Gangås har gitt informasjon via NRK Innlandet sendt på radio 2. juni 2020, om bjørnene i området. Og videre er vi i dialog med Åmot kommune om et møte for ytterligere å få gitt informasjon ut til de som benytter området.

Vedtak

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd bokstav b) og bokstav c) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, avslår Miljødirektoratet søknad om skadefelling av brunbjørn innenfor region 5.

Klage

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. § 32.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Susanne Hanssen
seksjonsleder

Kjell Vidar Seljevoll
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Åmot kommune	Torget 1	2450	Rena
Rovviltnemnda i region 5	c/o Fylkesmannen i Innlandet, Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Fylkesmannen i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal